

Katedra i Zakład Nauk Humanistycznych
i Medycyny Społecznej
UNIWERSYTETU MEDYCZNEGO W LUBLINIE
ul. W. Chodźki 7, 20-093 Lublin
tel. (081) 448 68 50/52

Lublin, 26-04-2022 r.

dr hab. Mariola Drozd, prof. uczelni
Katedra i Zakład Nauk Humanistycznych
i Medycyny Społecznej
Uniwersytet Medyczny w Lublinie

RECENZJA

Rozprawy doktorskiej mgr farm. Łucji Zielińskiej-Tomczak
pt. **Współpraca interprofesjonalna aktywnych zawodowo lekarzy
i farmaceutów – znaczenie, stan aktualny i propozycje zmian**
wykonanej w Zakładzie Edukacji Medycznej, Katedry Edukacji Medycznej,
Uniwersytetu Medycznego in. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu
pod kierunkiem promotora prof. dr hab. Ryszarda Marciniaka
oraz promotora pomocniczego dr n. farm. Magdaleny Cerbin-Koczorowskiej

Interprofesjonalna praca zespołowa w obszarze medycyny to współpraca, koordynacja i współdziałanie przedstawicieli różnych zawodów medycznych, tj. lekarza, pielęgniarki, farmaceuty, diagnosty laboratoryjnego, fizjoterapeuty, dietetyka i in., przy wspólnym świadczeniu opieki skoncentrowanej na pacjencie. Zgranie lub zebranie wszystkich członków zespołu w tym samym czasie i miejscu, zwykle jest trudne. Członkowie zespołu niejednokrotnie spotykają się z konfliktami i problemami komunikacyjnymi występującymi pomiędzy nimi, które zaburzają efektywną współpracę, gdzie dobre wyniki u pacjentów zależą od synergii i współzależności zespołu.

Większość błędów medycznych wiąże się problemami w komunikacji pomiędzy członkami zespołu terapeutycznego, co ma znaczący wpływ na bezpieczeństwo pacjentów. Efektywna współpraca interprofesjonalna zespołu terapeutycznego, w szczególności lekarza i farmaceuty może przynieść wiele korzyści w obszarach zarówno leczenia szpitalnego jak i ambulatoryjnego poprzez udział m.in. w korekcyjnej, wspólnym ustaleniu zmian w farmakoterapii, a przez to wpływ na częstotliwość i długość pobytu pacjenta w szpitalu, czy nawet redukcję rehospitalizacji.

Z powyższych powodów należy uznać, wybór tematu pracy doktorskiej za ważny, aktualny i niosący istotny wkład praktyczny. Temat pracy w dużym stopniu wypełnia lukę w obszarze tworzenia i współpracy wysokospecjalistycznych zespołów interprofesjonalnych lekarzy i farmaceutów w polskim systemie ochrony zdrowia.

Podstawą dysertacji mgr farm. Łucji Zielińskiej-Tomczak stanowią 3 artykuły spójne tematycznie. Jeden artykuł stanowi rozdział w monografii, pozostałe 2 artykuły zamieszczone w recenzowanych czasopismach naukowych znajdujących się w wykazie określonym przez Ministra Edukacji i Nauki oraz wykazie czasopism naukowych Journal Citation Reports. Prace wchodzące w skład cyklu:

- **Zielińska Ł.**, Cerbin-Koczorowska M., Marciniak R. Interprofesjonalność szansą na poprawę efektywności leczenia chorób przewlekłych. W: Ochrona zdrowia i metody leczenia – przegląd zagadnień. Pod red.: K. Lewczuk, B.A. Nowak. p-ISBN: 978-83-65932-00-6, Wydaw. Nauk. TYGIEL, Lublin, 2017, s. 7-13
- **Zielińska-Tomczak Ł.**, Cerbin-Koczorowska M., Przymuszała P., Marciniak R. How to effectively promote interprofessional collaboration? – a qualitative study on physicians' and pharmacists' perspectives driven by the theory of planned behavior. BMC Health Services Research 2021, Vol. 21, art. 903, s. 1-13
- **Zielińska-Tomczak Ł.**, Cerbin-Koczorowska M., Przymuszała P., Gałązka N., Marciniak R. Pharmacists' Perspectives on Interprofessional Collaboration with Physicians in Poland: A Quantitative Study. International Journal of Environmental Research and Public Health, 2021, Vol. 18, nr 18, art. 9686, s. 1-14

We wszystkich artykułach Doktorantka jest pierwszym autorem. Z analizy oświadczeń autorów potwierdzających wkład autorski, wynika, iż udział Pani mgr Łucji Zielińskiej-Tomczak w każdej z nich jest wiodący. Pierwszy artykuł ma charakter przeglądowy, natomiast pozostałe artykuły mają charakter oryginalny, badawczy. Uznaję, że wszystkie prace mogą być przedłożone jako Jej praca doktorska.

Przeprowadzone w ramach pracy doktorskiej Pani mgr Łucji Zielińskiej-Tomczak badania, dotyczyły szerokiego spojrzenia na współpracę polskich lekarzy i farmaceutów w obszarze farmakoterapii. U podstaw oceny tej współpracy Doktorantka założyła badanie obecnego stanu współpracy lekarzy i farmaceutów w Polsce. Następnie analizowała potencjał polskich farmaceutów i lekarzy i czynniki wpływające na chęć podjęcia współpracy. W kolejnym etapie oceniała bariery uniemożliwiające tę współpracę.

W pierwszym artykule pt. *Interprofesjonalność szansą na poprawę efektywności leczenia chorób przewlekłych* wchodzącym w cykl publikacji Doktorantka dokonała przeglądu literatury z zakresu skuteczności działań podejmowanych przez interdyscyplinarne zespoły na

świecie. W pracy brak opisu metodologii wykonanego przeglądu, kryteriów doboru wykorzystanych prac, dlatego uważam, że praca nie stanowi przeglądu systematycznego. Doktorantka na podstawie zebranej literatury, w bliżej niewiadomy sposób, opisała znaczenie współpracy profesjonalistów w obszarze terapii nadciśnienia tętniczego, cukrzycy i astmy. Wynikiem tej pracy jest wskazanie, że współdziałanie zawodów medycznych w opiece nad pacjentami podnosi poziom satysfakcji pacjentów ich akceptacji proponowanego leczenia, wpływa na bezpieczeństwo i skuteczność terapii. Zabrane dane literaturowe posłużyły jako punkt wyjścia do oceny interprofesjonalnej współpracy lekarz-farmaceuta w Polsce.

Drugi artykuł włączony do cyklu pt. *Tools to improve palliative care: e-prescription and Patient's Internet Account: legal status analysis* dotyczy badań Doktorantki w obszarze podejmowania współpracy międzyzawodowej przez lekarzy i farmaceutów. Zastosowana metodologia wywiadu częściowo ustrukturyzowanego oraz wykorzystanie metodologii TPB pozwoliły Doktorantce na określenie czynników wpływających pozytywnie lub hamująco na zamiar podejmowania współpracy.

Trzeci artykuł pt. *Pharmacists' Perspectives on Interprofessional Collaboration with Physicians in Poland: A Quantitative Study* stanowi podsumowanie ostatniego etapu zaplanowanych badań do pracy doktorskiej, w którym Doktorantka wykorzystując autorski kwestionariusz oceniała postawy i oczekiwania farmaceutów względem interprofesjonalnej współpracy z lekarzami w Polsce. Na podstawie tego badania Doktorantka wskazała konieczność opracowania zasad współpracy pomiędzy lekarzami i farmaceutami.

Na podstawie zebranego materiału literaturowego oraz badań własnych Doktorantka wskazała, że budowanie chęci współpracy pomiędzy oboma profesjami m.in. powinna rozpoczynać się już w szkoleniu przed dyplomowym poprzez edukację interprofesjonalną.

Wskazane powyżej artykuły zostały już ocenione przez recenzentów i opublikowane w monografii naukowej i na łamach zagranicznych czasopism naukowych. Przyłączam się do pozytywnej opinii recenzentów prac włączonych przez panią mgr Łucję Zielińską-Tomczak do jednotematycznego cyklu prac stanowiących dysertację doktorską. Jak wcześniej wspomniano, Doktorantka jest pierwszym autorem wszystkich załączonych prac. Analiza oświadczeń poszczególnych autorów o wkładzie autorskim, które są zamieszczone na końcu opracowania, wskazuje na zasadniczy wkład w zaplanowanie i realizację badań, interpretację wyników i przygotowanie manuskryptów artykułów. Należy zaznaczyć, że zrealizowany projekt badawczy, który był podstawą do publikacji w/w prac został zaopiniowany przez Niezależną Komisję Bioetyczną jako nie stanowiący eksperymentu medycznego, a tym samym nie wymagający uzyskania opinii Komisji Bioetycznej.

Zbiór artykułów poprzedzony jest omówieniem zakresu pracy doktorskiej, w którym zachowano układ charakterystyczny dla tego typu opracowań naukowych. W pierwszej części opracowania Doktorantka zawarła spis treści, wykaz skrótów (który zawiera tylko jedną pozycją, uważam, że można było tę część pominąć) oraz wykaz prac wchodzących w skład jednotematycznego cyklu, wraz ze wskazaniem wkładu własnego. Doktorantka zawarła tutaj również punktację IF (6,045) i MNiSW (245) dla prezentowanych prac cyklu.

We Wstępie Doktorantka wprowadza czytelnika w tematykę dysertacji doktorskiej tzn. przybliży najważniejsze zagadnienia związane ze współpracą interprofesjonalną w obszarze medycyny w Polsce i na świecie na podstawie dostępnej literatury polskiej i zagranicznej. Wprowadzając w tematykę Doktorantka wskazała obszar badań własnych. Kolejną część opracowania stanowią założenia pracy, gdzie Doktorantka szczegółowo wskazuje cel oraz postawione hipotezy badawcze.

Właściwa część omówienia pracy to kolejno szeroko streszczone i omówione wyniki poszczególnych części projektu badawczego opublikowane w artykułach włączonych do ocenianego cyklu. W omówieniu pracy doktorskiej Autorka zamieścił wnioski i ograniczenia związane z przeprowadzanymi badaniami. Doktorantka umieścił spis 47 pozycji piśmiennictwa wykorzystanego do przygotowania niniejszego omówienia. Ważnym elementem przedstawionego do oceny opracowania jest streszczenie w języku polskim i angielskim.

Kolejną część przedstawionej do oceny dysertacji są kopie publikacji włączonych do cyklu. Ważnym elementem opracowania są zamieszczone oświadczenia o procentowym wkładzie autorskim poszczególnych autorów publikacji włączonych do cyklu.

Przygotowane omówienie badań do pracy doktorskiej oraz załączonych artykułów ujętych do cyklu świadczą o dobrej znajomości literatury, jak i warsztatu metodycznego specyficznych dla tematyki badawczej Doktorantki.

Zaprezentowany materiał doktoratu przedstawionego do recenzji oceniam zdecydowanie pozytywnie. Mam jedną uwagę, do ewentualnego uwzględnienia przez Autorkę w dalszych pracach wykonywania przeglądów literatury, by wykonywać je zgodnie z metodologią systematycznych przeglądów literatury.

Pomimo tej uwag, i niewielu potknięć edytorskich, które nie wpływają na merytoryczną ocenę pracy, stwierdzam że układ i zawartość pracy spełnia wymogi formalne określone w przepisach regulujących postępowanie o ubieganie się o stopień doktora. Zakładam również, że Pani mgr Łucja Zielińska-Tomczak spełnia wymagania formalne określone przepisami wewnętrznymi Kolegium Nauk Farmaceutycznych Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu.

Mając na uwadze powyższe stwierdzam, że recenzowana praca doktorska Pani mgr Łucji Zielińskiej-Tomczak pt. „Współpraca interprofesjonalna aktywnych zawodowo lekarzy i farmaceutów – znaczenie, stan aktualny i propozycje zmian” spełnia warunki stawiane pracom doktorskim określone w ustawie z dnia 20 lipca 2018 roku – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. 2021 poz. 478 z późn. zm.) oraz wnioskuję do Kolegium Nauk Farmaceutycznych Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu o przyjęcie rozprawy oraz dopuszczenie Pani magister Łucji Zielińskiej-Tomczak do dalszych etapów postępowania o nadanie stopnia doktora.

Kolegium Nauk Farmaceutycznych
i Medycyny Społecznej
Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego
w Poznaniu

